

Andrzej Wiśniewski

"Projekt kodeksu rodzinnego i opiekuńczego oraz przepisów wprowadzających kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komisja Kodyfikacyjna przy Ministrze Sprawiedliwości",
Warszawa 1962 : [recenzja]

Palestra 6/11(59), 68-69

1962

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Wśród materiałów uzupełniających książkę znajduje się wykaz aktów prawnych, pism okólnych i instrukcji z zakresu zaopatrzenia emerytalnego, tabele wydatków na renty w latach 1955—1960, wykaz zakładów i ośrodków szkolenia inwalidów oraz rodzajów zakładów pomocy społecznej prowadzonych przez Ministerstwo Zdrowia i Pomocy Społecznej. Ponadto książka zawiera skorowidz zagadnień z zakresu przepisów o zaopatrzeniach emerytalnych, wyjaśnionych w pismach okólnych (okólnikach) i instrukcjach Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej, ZSU-u i w wyrokach Trybunału Ubezpieczeń Społecznych, oraz skorowidz rzeczowy.

Projekt kodeksu rodzinnego i opiekuńczego oraz przepisów wprowadzających kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komisja Kodyfikacyjna przy Ministrze Sprawiedliwości. Wyd. Prawn. Warszawa 1962 r. s. 54.

Projekt kodeksu cywilnego Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej przedstawiony do dyskusji publicznej w 1960 r. zawierał księgę o prawie rodzinnym i opiekuńczym. Księga ta nie weszła jednak do projektu kodeksu cywilnego opublikowanego w 1961 r. W łonie Komisji Kodyfikacyjnej przeważał bowiem pogląd, że prawo rodzinne i opiekuńcze powinno pozostać przedmiotem odrębnej kodyfikacji. Wydanie odrębnego kodeksu nie przesądza oczywiście o uznaniu prawa rodzinnego za samodzielną gałąź prawa; zresztą rozstrzygnięcie tej spornej (nie tylko w polskiej doktrynie) kwestii nie należy do ustawodawcy.

O wyodrębnieniu kodeksu rodzinnego i opiekuńczego zdecydowały przede wszystkim względy praktyki. Według bowiem poglądów tej grupy dyskutantów, którzy stykają się z prawem rodzinnym poza sferą stosunków sądowych, włączenie prawa rodzinnego do kodeksu cywilnego obniżyłoby społeczną rangę tego działu prawa, nie przynosząc realnych korzyści. Istotny jest też ten argument, że odrębność legislacyjna prawa rodzinnego trwa już u nas od wielu lat. Jest oczywiście bezsporne, że — mimo odrębnych kodeksów — między prawem rodzinnym a prawem cywilnym istnieją ściśle powiązania.

W stosunku do obecnie obowiązującego stanu prawnego projekt nowego kodeksu rodzinnego i opiekuńczego wprowadza szereg istotnych zmian. Do najważniejszych z nich należą:

- a) wprowadzenie obowiązkowego ogłoszenia o zamiarze zawarcia małżeństwa,
- b) podwyższenie dolnej granicy wieku do zawarcia małżeństwa dla mężczyzny do 21 lat,
- c) wprowadzenie zakazu zawierania małżeństwa przez osoby częściowo ubezwłasnowolnione,
- d) zapewnienie mężatce swobody wyboru nazwiska,
- e) rozszerzenie skali małżeńskich umów majątkowych,
- f) pominięcie dodatkowej przesłanki, według której rozkład pożycia małżeńskiego musi być skutkiem „ważnych powodów”,
- g) dalsze ograniczenie dopuszczalności rozwodu w wypadkach, gdy „orzeczenie rozwodu byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego”,
- h) zaostrzenie obowiązku alimentacyjnego małżonka wyłącznie winnego rozkładu pożycia,

- i) wprowadzenie zasady, że uznanie dziecka pełnoletniego nie może nastąpić bez jego zgody oraz że po uzyskaniu przez dziecko pełnoletności tylko ono może żądać sądowego ustalenia ojcostwa,
- j) wprowadzenie dwu postaci przysposobienia (do wyboru zainteresowanych); tzw. adopcji pełnej (pociągającej za sobą pełne włączenie przysposobionego do nowej rodziny przez zerwanie więzów prawnych z rodziną naturalną) oraz adopcji niepełnej (istniejącej w obecnym kodeksie),
- k) usunięcie możliwości rozwiązania przysposobienia przez umowę notarialną. Tekst projektu w obecnym brzmieniu ma być niebawem przedstawiony (wraz z projektem kodeksu cywilnego) pod obrady Sejmu.
Do projektu Komisja Kodyfikacyjna dołączyła krótkie uzasadnienie.

Regulamin czynności sądów wojewódzkich i powiatowych w sprawach cywilnych i karnych oraz instrukcja sądowa. Wyd. Prawn. Warszawa 1962, s. 170.

Obowiązkiem pracowników sądu jest przestrzeganie, aby każda czynność sądowa była wykonana zgodnie z obowiązującymi przepisami, szybko, sprawnie i w terminach wyznaczonych. Rozkład czynności sądowych oraz urządzenia wewnętrzne sądu powinny zapewniać obywatelom możliwość korzystania z działalności i opieki sądu bez zbędnej straty czasu.

Do zrealizowania tych założeń nie wystarczą przepisy kodeksów postępowania cywilnego i postępowania karnego, potrzebna jest jeszcze sprawna organizacja pracy sądu. Tymi właśnie, zdawałoby się, mniej ważnymi, ale często mającymi znaczny wpływ na realizację uprawnień stron zagadnieniami zajmuje się rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 września 1953 r. zawierające regulamin czynności sądów wojewódzkich i powiatowych w sprawach cywilnych i karnych oraz zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 września 1954 r. zawierające instrukcję sądową.

Regulamin czynności sądów reguluje niektóre czynności sądowe na rozprawie i komunikowanie się sądów z innymi sądami i organami oraz z zagranicą, określa czynności przewodniczącego wydziału, przewodniczącego posiedzenia i sędziów, obowiązki sekretariatów, sposób doręczania zawiadomień i wezwań oraz szczegółowe przepisy dotyczące spraw cywilnych i karnych.

Instrukcja sądowa zawiera przepisy normujące w części I porządek czynności sądowych, a w części drugiej biurowość sądów.

Oba teksty zaopatrzone zostały w liczne przypisy zawierające wzmianki o zmianach ustawodawczych i aktualizujące treść poszczególnych przepisów.

Ustawodawstwo Polski Ludowej. Tomy II—V. Zbiór przepisów prawnych ogłoszonych w Dzienniku Ustaw w latach 1948—1954. Opr. W. Borowski, S. Jabłoński, Z. Keck, A. Komorowski, A. Kornaś, J. Krzyżanowski, Z. Warman. Wyd. Prawn. Warszawa 1960 (dodr. 1962), s. (łącznie) 3396.

Wyszukiwanie starych ustaw i ustalanie ich aktualnie obowiązującego brzmienia jest zmartwieniem każdego prawnika-praktyka. Tym bardziej, że nigdy nie można mieć pewności, czy nie przeoczyło się jakiejś zmiany wprowadzonej do tekstu ustawy. Te właśnie trudności nadają opracowaniu przepisów z lat 1948—1954 w ich aktualnie obowiązującym brzmieniu szczególne znaczenie.